

Kung Haakon död

Då en dansk prins för femti-två år sedan valdes till det självständiga Norges konung och besteg tronen under namnet Haakon VII var det inte främst på grund av sina personliga egenskaper, utan som led i ett lämpligt politiskt arrangemang. Kungen blev emellertid snart populär. Han fullgjorde med osviktig korrekthet sina plikter som parlamentarisk monark. Till skillnad från de svenska och danska kungar som under samma skede trädde till styret blev Haakon VII inte invecklad i några konflikter som gällde parlamentarismens tillämpning och utformning. Hans anspråkslösa och folkliga väsen var en annan stor tillgång. Det är vanligt att berömma monarker för folklighet, och det är utan tvivel ganska lätt att vinna rykte om denna egenskap i en så hög och oantastlig position. Men hos kung Haakon fanns det enligt alla utsagor inte något drag av tillgjordhet eller ansträngning i det folkliga; naturligheten, vänligheten och flärdfriheten var självfallna och för alla uppenbara.

Med kriget och den tyska ockupationen av Norge stegrades denna popularitet till vördnad och varm tillgivenhet. Det berodde på att kungen så klart och fast uppträdde som representant och symbol för det norska folkets motståndsvilja, att han löpte personliga faror under flykten från det av tyskarna erövrade Oslo, att han som bosatt i England under ockupationstiden höll fast vid tron på segern och återkomsten. "När kungen kommer hem" — dessa ord kom under de svåra åren att sammanfatta norrmännens önsknings för framtiden.

Framför allt klargjorde kung Haakon sin position vid två tillfällen, helt vid sidan av alla konstitutionella bestämmelser och konventioner. Det första var då tyskarna efter anfallet den 9 april begärde att en tyskvänlig regering under Quislings ledning skulle tillsättas i stället för den parlamentariska regeringen. I ett personligt uttalande motsatte sig kungen detta förslag och förklarade att han skulle abdikera om regeringen antog det. Hans i en sammanfattning nedtecknade ord är ett utomordentligt uttryck för hans

hållning: "På mig har det gjort ett djupt intryck att ansvaret för de olyckor som kommer över land och folk om kravet avvisas lägges på mig. Det är ett tungt ansvar, så tungt att jag pinas av att bära det. Regeringen skall ha avgörandet, men min ställning är klar. Jag kan inte gå med på de tyska kraven. Det skulle strida mot allt som jag har uppfattat som min plikt som Norges kung sedan jag kom till landet för nära 35 år sedan. Jag har lagt an på att skapa en tradition i det nya norska kungadömet, en tradition i samklang med norskt sinne och norskt politiskt tänkesätt... Jag kan inte utnämna Quisling, som jag vet saknar förtroende både i vårt folk som helhet och i dess representation, stortinget. Om därför regeringen skulle bestämma sig för att gå med på det tyska kravet — och jag förstår aldeles de skäl som talar för det i betraktande av den överhängande faran och därför att så många unga norrmän skulle få ge sitt liv i ett krig — så är det ingen annan utväg för mig än att abdikera... Jag vill inte att denna min hållning, som jag inte har kunnat dölja, skall vara avgörande för regeringen."

Några månader senare träffade kungen ett lika personligt

avgörande, i realiteten av samma innebörd, men formellt i en helt annan riktning. Det stympade norska stortingets presidium föreslog att kungen, som lyckats fly med regeringen till England, skulle avsäga sig kronan. Kungen avvisade den 3 juli framställningen såsom "resultatet av påtryckning, utövad genom främmande militär ockupation". I ett radiobudskap till Norge motiverade han sin hållning: "Jag kom till Norge 1905 efter kallelse från det norska folket, och jag har under de förflutna åren efter bästa förmåga sökt fylla de plikter som därmed blev mig pålagda... Mitt valspråk 'Allt för Norge' har alltid varit och skall för framtiden vara bestämmande för mina handlingar, och kunde jag bli överbevisad om att jag i detta läge skulle tjäna mitt folk bäst genom att upphöra med mitt kungliga värv eller kunde jag vinna säkerhet om att bakom stortingets presidium i detta fall stod ett flertal av det norska folket, skulle jag — hur djupt det än skulle smärta mig att skiljas från Norge — följa den hänvändelse som presidiet har riktat till mig."

När kungen kom hem fem år senare var han mer än någon annan personifikation av Norges frihetskamp och Norges befrielse. Han har aldrig senare sökt framhäva sina egna insatser och sin egen ställning; just därför har han bevarat folkets tillgivenhet. Bilden av den gamle kungen smälter in i det norska folkets stolta historia under ett halvt århundrade av självständighet.